

Kavka

//Luka Božič

Kavka (*Corvus monedula*) je v Evropi splošno razširjena gnezdilka, saj je le v najbolj severnih predelih Skandinavije, na Islandiji in nekaterih manjših otokih ne bomo našli. Njen areal se na vzhodu razprostira prek Turčije in Bližnjega vzhoda ter se nadaljuje vse do osrednje Sibirije, zahodne Mongolije in SZ dela Himalaje. Skrajno vzhodne dele Palearktika naseljuje sorodna vrsta stepska kavka (*C. dauuricus*). V severni Afriki je kavka samo lokalno razširjena gnezdilka v Maroku in Alžiriji. Znanе so štiri podvrste, od katerih nominatna naseljuje severne dele Evrope, *C. m. spermologus* zahodno in srednjo Evropo ter *C. m. soemmeringii* vzhodno Evropo in Azijo. Osebkı v Sloveniji naj bi pripadali podvrsti *C. m. spermologus*, čeprav podrobnejših tovrstnih raziskav nimamo. Nekateri starejši avtorji (npr. dr. S. Matvejev) menijo, da kavke v večjem delu Slovenije pripadajo hibridni populaciji.

Evropska gnezdeča populacija kavke šteje po najnovejših ocenah 5 – 15 milijonov parov, naseljitveno območje v Evropi pa obsega več kot polovico celotnega globalnega areala vrste. Ocenjujejo, da je populacija na evropski ravni v grobem stabilna, čeprav so bili v posameznih državah oziroma regijah zabeleženi precej različni trendi. Gnezdeče populacije v državah vzhodne Evrope, v Rusiji, Skandinaviji, na Nizozemskem in v Veliki Britaniji so po zadnjih ocenah stabilne oziroma celo naraščajo. Povsem drugače je v mnogih državah srednje in južne Evrope, kjer se število kavk zmanjšuje. Tako je bil v zadnjih letih upad populacij kavke največji na Slovaškem, Nemčiji, Franciji, Švici, Srbiji in na Hrvaškem, v minulem desetletju pa tudi na Češkem in v Avstriji. Popisi v Avstriji v 90-ih letih so na primer pokazali, da se je število kavk v 10 – 30 letih zmanjšalo kar v sedmih od 10 zveznih dežel. Negativni populacijski trend kavke je verjetno najboljše dokumentiran v Švici, kjer sta bila krčenje areala in upad številčnosti ugotovljena že v 50-ih letih. Značilnost večine območij z negativnim populacijskim trendom v Evropi je poleg omenjenega tudi zmanjševanje števila gnezdečih parov v posameznih kolonijah. Kolonije z nekaj deset ali celo več gnezdečimi pari so danes tukaj zelo redke.

Ornitološki atlas Slovenije navaja kavko kot dokaj pogosto gnezdilko, razširjeno v praktično vseh niže ležečih predelih, z izjemo celjske kotline in JV dela države. Ocena 3000 – 5000 gnezdečih iz 90-ih let je bila že pred časom popravljena na previdnejših 2000 – 3000, vendar pa sistematično zbrani podatki manjkajo. Zvečine naključna novejša opazovanja kažejo, da se je število kavk vsaj v nekaterih delih Slovenije močno zmanjšalo. Na Štajerskem na primer sta v zadnjih letih propadli dve največji znani koloniji, na Ptujju se je število zmanjšalo za nekajkrat, prav tako zaskrbljujoče majhno je število kavk tudi v Prekmurju. Vemo sicer tudi, da je v istem časovnem obdobju, to je pred kakimi 15 leti, kavka naselila Celje, vendar to gotovo bistveno ne spremeni zaskrbljujočega stanja vrste pri nas.

2

3

4

5

Kavka je družabna ptica, z visoko razvitim socialnim načinom življenja. Zaradi tega je bila v preteklosti zelo privlačna vrsta za številne raziskovalce, ki so na njej preučevali zanimive in zapletene vzorce vedenja. Med drugimi je svoje zgodnejše znanstvene raziskave posvetil kavki svetovno znani zoolog, fiziolog in ornitolog ter eden izmed začetnikov sodobne etologije in dobitnik Nobelove nagrade, Konrad Lorenz, ki je opazoval kolonijo na podstrešju svoje hiše. Kavke večji del življenja preživijo v jatah, ki dajejo osebkom večjo varnost pred plenilci in olajšajo iskanje hrane. Ptice zasedejo gnezdišča konec februarja ali v začetku marca, gnezditvena sezona pa traja praviloma le do konca junija. Valijo samo samice, samci pa jih v tem času hranijo. Mladiče v gnezdu hranita oba starša, pri čemer večji del hrane običajno prinese samec. Prehranjevalni okoliš v času intenzivnega hranjenja mladičev je razmeroma majhen. Kavke nabirajo hrano za mladiče v gnezdu v oddaljenosti največ do 1 km od gnezda, če razmere dopuščajo, pa ponavadi še manj. Gnezditveni uspeh v večjih kolonijah je občutno večji kot v manjših kolonijah oziroma pri posameznih parih. To povezuje s skupinsko obrambo proti plenilcem, ki je učinkovitejša pri večjih skupinah. Za odrasle kavke je značilna velika zvestoba gnezdiščem.

Kavka gnezdi v različnih višjih stavbah, drevesnih duplih in skalnatih stenah, redkeje pa v opuščeni gnezdih drugih vran ali luknjah v tleh. Pri izbiri daje prednost gnezdiščem višje nad tlemi (navadno >10 m), kot so cerkveni zvoniki, gradovi, dimniki stanovanjskih hiš, podstrešja in mostovi. Rada zaseda tudi gnezdilnice. V drevesih gnezdi večinoma v opuščeni dupli črne žolne (*Dryocopus martius*). V Srednji Evropi kavke danes najpogosteje gnezdi v stavbah, čeprav se pri izbiri gnezdišč pojavljajo velike regionalne razlike. Tako je tudi v Sloveniji, saj v času izida Ornitološkega atlasa Slovenije pri nas ni bil znan noben primer gnezdenja v drevesnem duplu. Šele v zadnjih letih smo odkrili nekaj manjših kolonij kavke v gozdovih na Goriškem in v Slovenskih goricah. Kolonij, gnezdečih v skalnatih stenah v srednji Evropi, ni veliko, so pa te pogosto precej velike. V Avstriji sta v 90-ih letih dve koloniji v skalnatih stenah šteli vsaka več kot 100 gnezdečih parov. Najbolj znano tovrstno gnezdišče kavke v Sloveniji so skalnate stene Kraškega roba. Kavka je ptica nižin; večinoma gnezdi na nadmorski višini do 500 m, redkeje višje in le izjemoma nad 1000 m.

Poleg razpoložljivosti primernih gnezdišč so za naselitev kavk odločilnega pomena prehranjevališča, ki morajo ležati

v primerni oddaljenosti. Kavka je v srednji Evropi značilna vrsta kmetijske krajine, saj za prehranjevanje potrebuje odprte površine z nizko oziroma redko vegetacijo. Najbolj ji ustrezajo pašniki, pokošeni travniki, sveže preorane ali neobdelane njive, v večjih mestih pa tudi parki in podobne zelene površine. Kavka je vsejed, vendar so pomemben del prehrane mladičev različni nevretenčarji.

Kavko ogrožajo številni dejavniki, med katerimi sta gotovo najpomembnejša izguba gnezdišč in intenzifikacija kmetijske krajine. Gnezdišč za kavke v urbanih predelih je vse manj zaradi rušenja starih stavb in nadomeščanja z novimi, obnavljanja stavb, širjenja mestnih jeder in zamreževanja odprtih na stavbah. V intenzivno obdelani kmetijski krajini se zmanjšata količina in dostopnost hrane. Posledica tega sta nizek gnezditveni uspeh in manjša produktivnost populacij. Drugi, manj pomembni viri ogrožanja so pomanjkanje dreves z gnezdilnimi dupli, motnje kolonij v skalnatih stenah zaradi plezalcev in neposredno preganjanje oziroma uničevanje osebkov. ●

→ POPIS KAVKE V SLOVENIJI

Spomladi 2008 bomo organizirali popis kavke na celotnem območju Slovenije. S popisom želimo ugotoviti dejansko razširjenost in številčnost kavke v gnezditvenem obdobju ter značilnosti njenih gnezdišč. Novejše informacije s terena kažejo, da se je število teh ptic v zadnjih letih močno zmanjšalo, zato nujno potrebujemo nove podatke, ki bodo osvetlili aktualni status vrste pri nas. Ugotovitve bomo uporabili pri načrtovanju ukrepov za ohranitev kavke. Vsak prispevek bo dragocen!

Zainteresirane prosimo, da se prijavijo pri koordinatorju popisa Luki Božiču (tel. 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps-drustvo.si) ali v pisarni DOPPS v Ljubljani (01 / 426 58 76, e-pošta: dopps@dopps-drustvo.si), kjer bodo na voljo dodatne informacije. Popisni obrazec in navodila bodo v začetku naslednjega leta dostopni tudi na spletni strani www.ptice.org.

1: Par kavk ob značilnem gnezdišču – odprtini v zidu večje stavbe. foto: Leon Kebe

2: Ekstenzivni travniki in pašniki so pomembna prehranjevališča kavk. foto: Darinka Mladenović

3: Kavke v Sloveniji najpogosteje gnezdi v različnih stavbah, prednost pri izbiri pa dajejo gnezdiščem višje nad tlemi. Takšen primer je tudi ta transformatorska postaja na Ljubljanskem barju. foto: Vojko Havliček

4 in 5: Z nameščanjem gnezdilnic prispevamo k ohranitvi kavke. Najprimernejši so različni tipi vgradnih gnezdilnic, pri katerih z zunanje strani vidimo le vhodno odprtino (4: pogled od zunaj; 5: pogled iz notranjosti zgradbe). foto: Vojko Havliček